

INTRODUCTION TO בריך שמייה

The paragraph beginning: בריך שמייה is an excerpt from the זוהר-פרשת ויקהל. It is not found in סידורים that were published prior to the time of the אר"י. In order to understand the place of the בריך שמייה as part of הוצאת התורה, it is necessary to read what precedes and what follows: בריך שמייה in the זוהר. The translation of the זוהר as found in the Soncino Judaic Classics CD-ROM is presented here:

“The prayer offered by the holy people on the Sabbath is of three parts, corresponding to the three Sabbaths, but being in essence only one. [Tr. note: i.e. the Sabbath of the Creation, the Sabbath on which the Torah was given, and the Sabbath of the Millennium.] Once the holy people enter the precincts of the Synagogue it is forbidden them to concern themselves with anything, even the requirements of the Synagogue, save words of thanksgiving and prayer and the study of the Torah; and whoever directs his mind to other and worldly matters profanes the Sabbath, and thus has no portion among the people of Israel. For such a one, two angels are appointed on the day of Sabbath, who proclaim, saying: “Woe to So-and-so who has no portion in the Holy One, blessed be He.” Hence it behooves the people to absorb themselves in prayer and songs and hymns to their Master, and in the study of the Torah. It is a day of the souls, a day in which the “bundle of the souls” is decorated by the praises offered to their Master. Hence on that day is recited the “Hymn of the Soul!” which reads: “The soul of every living being shall bless Thy name, O Lord our G-d, and the spirit of all flesh...”, as that day subsists solely by the spirit and soul, and not by the body. Another hymn that concerns the mystery of day, of the sacred sun that illumines it, is “... who formest light²...”, to wit, the illuminating light which affords sustenance and light for all the hosts and heavenly Chariots and stars and constellations, and all those who exercise sway over the world. Then follows a Hymn of the universe, couched in the words, “G-d, the Lord over all works³...”, an alphabetical hymn which contains the mystery of the twenty-two sacred celestial letters which are decorated with a crown made of the Patriarchs and the holy heavenly Chariot. Opposite to them are the twenty-two little letters of the lower world which enter in the daily hymn that reads: “The God, the blessed One, great in knowledge⁴...”. Herein the alphabet ranges over single words in succession, there being no space between the words; whereas in the Sabbath hymn, symbolic of the upper world, there is a wide space, significant of holy mysteries, between the successive letters. The seventh day thus chants a most sublime hymn, composed of the celestial letters, in praise of the Most High King, of Him who formed the world at the beginning. When this hymn mounts up on high, sixty celestial Chariots of those alluded to before, take it up from the holy people and ascend with it to where it is woven into a crown for the decoration of the many heavenly Chariots, and for all the righteous in the Garden of Eden, all of whom mount up with that hymn to the Divine Throne. There this hymn, recited by the whole of Israel, halts

1. נשמת כל חי
2. יוצר אור
3. א-ל אדון על כל המעשים
4. א-ל ברוך גדול דעה

until the recital of the Sanctification (k'dushah) in the additional prayer (musaph). Thus is effected the complete union of the upper and the lower worlds. So much for this hymn-the gem of all hymns. Then follows the regular daily order of prayer up to “Moses rejoiced in the gift of his portion⁵....” This expresses the joy of the supreme grade, the chief of the “Patriarchs”, who rejoices in His portion when the Divine Throne approaches Him, and the two worlds are fused into one; again, it expresses the rejoicing of the Written Law on high in the Oral Law here below, and their fusion into one. To the joy at that union we have to add the joy of the holy people as expressed in the words: “May they rejoice in Thy kingdom, those who observe the Sabbath, and call the Sabbath a delight⁶... O G-d and G-d of our fathers, accept our rest⁷....” Now, the inwardness of the interrelationship between the Book of the Law (Sepher Torah) and that day has been expounded elsewhere. In this regard we have been taught as follows. It is written: “And they read in the book, in the Law of G-d, distinctly; and they gave the sense, and caused them to understand the reading” (Nehemiah VIII, 8). The inner implication of this verse is that the verse-divisions, the tonal accents, the Massoretic readings, and all the minutiae of the text with their profound mysteries, were all delivered to Moses on Sinai. It may be asked, if that is so, why are all these signs and notes, with all the mysteries they contain, absent from our most holy Scroll of Law? The explanation is as follows. When the Divine Throne was decorated and completed with the crown formed from the Written Law, all the points and tonal accents and Massoretic signs were hidden in the interior of the Divine Throne; then all these signs were the means by which the Written Law fertilized the Oral Law, as a female is fertilized from the male. But the celestial letters remained in their original sanctity unaccompanied by any signs, and hence they have to appear in this guise in the Synagogue, seeing that the Divine Throne was decorated and sanctified by the Written Law in its bare letters. The celestial holiness is thus diffused through the whole, especially on the day of Sabbath. On that day seven persons are called up to take part in the public reading of the Law, corresponding to the seven voices [Tr. note: vide Ps. XXIX, which, according to the Midrash, refers to the giving of the Law.] amidst which the Torah was given; on the other festivals five persons read the Law, and on the Day of Atonement the number is six. All these regulations have a similar recondite significance. The number five corresponds to the five (divine) grades that come after the primordial Light, which are a symbol of the Law; six signifies the so-called “six directions”, and seven corresponds to the seven voices: thus all have the same symbolism. On the day of New Moon a fourth is added to the three who are called up on an ordinary day, to symbolize the Sun that gives light at that time to the moon; and this is the inner significance of the additional sacrifice and the additional prayer (musaph) offered on that day. In the reading of the Law only one voice should be heard at a time. Both on the Sabbath and on other days when the Law is publicly read the holy people must have a Throne prepared in the form of a reading-desk with an ascent of six steps and no more, conformably to the passage saying, “and there were six steps to the throne” (2 Chron. XI, 18), and having one step above on which to place the Book of the Law, that it may be seen by the whole congregation. As soon as the Book of the Law is placed thereon the whole congregation below should assume an attitude of awe and fear, of trembling and quaking, as though they were at that moment standing beneath Mount Sinai to receive the Torah, and should give ear and listen attentively; for it is not permitted then to open one's mouth, even for discussing the Torah, still less other subjects. All must be in

5. ישמח משה במתנת חלקו

6. ישמחו במלכותך שומרי שבת

7. א-לוקינו א-לוקי אבותנו רצה במנוחתינו

awe and fear, as though they were speechless. So Scripture says: “And when he opened it, all the people stood up” (Neh. VIII, 5); also, “And the ears of all the people were attentive unto the Book of the Law” (Ibid. VIII, 3). R. Simeon said: When the Book of the Law is taken out to be read before the congregation, the mercy-gates of heaven are opened and the attribute of Love is stirred up, and each one should then recite the following prayer⁸: Blessed be the name of the Master of the universe, blessed be Thy crown and Thy place; may Thy favour accompany Thy people Israel for evermore, and manifest Thou to Thy people the redemption of Thy right hand in Thy Sanctuary so as to make us enjoy Thy goodly light and to accept our prayer in mercy. May it be Thy will to prolong our life in goodness, and may I, Thy servant, be counted among the righteous so that Thou have mercy upon me and guard me and all mine and all that are of Thy people Israel. Thou art He that nourisheth and sustaineth all, Thou art ruler over all, Thou art ruler over all kings, and the kingdom is Thine. I am the servant of the Holy One, blessed be He, and bow down before Him and before His glorious Torah at all times. Not in man do I put my trust, nor do I rely upon angels⁹, but on the G-d of heaven, who is the G-d of truth and whose Torah is truth and whose prophets are true prophets: in Him do I put my trust and to His holy and glorious name do I sing praises. May it be Thy will to open my heart to Thy Law, and grant me male children, such as will do Thy will, and mayest Thou fulfil the desires of my heart and that of Thy people Israel, for whatever is good, for life, and for peace. Amen.

It is forbidden for more than one at a time to read in the Book of the Law; the rest should listen attentively and in silence to the words coming from his mouth as though they were receiving them at that moment from Mount Sinai. Another person should stand next to the reader, but in silence, so that there should be heard one sole utterance, and not two. As the holy tongue stands alone, so its message must be delivered by one only; and for two to read simultaneously in the Book of the Law would be a lessening of Divine Faith and a lessening of the glory of the Torah. (Similarly, in reciting the translation, [Tr. note: It was formerly the custom that after each verse of the original the Aramaic translation (Targum) should be recited.] only one voice should be heard. The translation and the reading are related as the shell and the brain. [Tr. note: Alternative translation: as this world and the next world.]) All should be silent, one only reading, just as at Sinai, as we are told, “G-d spoke all these words, saying” (Ex. XX, 1), He being above and all the people beneath, as we read, “and they stood at the nether part of the mount” (Ibid. XIX, 17). We also read, “And Moses went up unto G-d” (Ibid. XIX, 3). It behooves the reader to concentrate all his mind on the words he reads, and to realize that he is the messenger of his Master, charged with the duty of communicating these words to the whole congregation, he being in the place of heaven to them. Hence, whoever would go up to read in the Torah should previously rehearse his reading at home, or else not read at all. This we learn from the giving of the Law on Mount Sinai, of which we read, first, “Then did he see it and declare it; he prepared it, yea, and searched it out” (Job. XXVIII, 27), and then, “And unto man he said: Behold, the fear of the Lord, that is Wisdom” (Ibid. XXVIII, 28). It is forbidden to the reader to break off anywhere save where Moses indicated a pause. Neither may he in reading the portion of one week add part of the portion of another week. The inner reason of this is as follows. Each weekly lesson is at its conclusion adorned with a crown, and presents itself before God. At the conclusion of their yearly cycle they all present themselves, thus crowned, before the Holy One, blessed be He, each one announcing: I belong to the Sabbath

8. Here begins the paragraph: **ברוך שמייה**

9. The Aramaic words: **בר א-להין** are not translated as “son of G-d” but as angels.

so-and-so, and to congregation so-and-so. At that moment the angel Youfiel, the great chief, is called for, who presents himself accompanied by the fifty-three [Tr. note: The traditional division of the Pentateuch is into fifty-four sections. Some say that the sections Nizabim and Vayelekh are, by the Zohar, counted as one; others, that V'zoth Habbrakhah is here excluded, as not belonging to any Sabbath.] legions under his charge. These legions superintend the reading of the Law, each one having to preside over the reading on a particular Sabbath assigned to it. It is thus forbidden us to disarrange the Lessons and thereby cause the overlapping of one legion with another, even by so much as a hairbreadth, by so much as a single word or even a single letter; but each must be kept within its own limits as fixed by the Holy One, blessed be He. All the legions thus present themselves, each one standing guard over the weekly Lesson under its charge. Each portion thus decorated with a crown, after its reading has been completed by the congregation, is taken up by its superintending legion and brought before the presence of the Holy One, blessed be He, in all its several words. These words declare: "We are such-and-such a section, completed by such-and-such a congregation in such-and-such manner." If the reading of them has been completed in the proper manner, the words ascend and themselves are woven into a crown to adorn the Divine Throne, with its superintending legion standing guard over it. The same is repeated with each separate Sabbath lesson in turn until they are all joined and become interwoven into one single crown. Hence, happy is the portion of whoever completes the reading of the weekly portion of each and every Sabbath in the proper manner, and in accordance with the divisions fixed on high.

'On Sabbath we have to read in the Book of the Law twice: once in the morning and a second time at dusk. For the late afternoon is the time when judgement hangs over the world, hence it is necessary for us to intertwine the Left with the Right, [Tr. note: i.e. Rigour with Clemency.] seeing that the Torah proceeded from the two sides, as it is written: "At his right hand was a fiery law unto them" (Deut. XXXIII, 2), implying both the right and the left. Hence the reading of the Law at dusk should comprise ten verses or more, but not the entire portion, as the complete portion is of the right, and the right prevails only until the time of afternoon service. We have also to read the Law on the second and the fifth days of the week, as on these days the higher grades descend below, those grades that represent the main principles of the Torah. The esoteric significance of the matter is this. These superior grades represent one portion of the Torah, but from them there emanate nine grades, [Tr. note: The grades of Nezah, Hod, and Yesod, each with its three sections.] which form a unity, and hence have their counterpart in the nine persons called to read the Law: to wit, three on Sabbath at Minha, and three each on the second and the fifth days of the week. Similarly we read in the Book of R. Yeba the Venerable: "At Minha-time on Sabbath there is an awakening of the mysterious forces of the Left, and the lower 'Sabbath-Point' within that left side receives the mystery of the Torah. At that moment, therefore, it receives from the domination, as it were, of the left side, the side which is esoterically represented by nine, and hence the nine persons who read the Law, to wit, six on weekdays and three on Sabbath at the moment when the left side bestirs itself." Happy is the portion of whoever is privileged to do honour to the Sabbath; happy is he in the two worlds, in this world and in the future world.

Reproduced from the Soncino Judaic Classics CD-ROM

Query: Is the זוהר suggesting that the paragraph beginning: בריך שמייה be recited during הוצאת התורה on שבת or during הוצאת התורה on all days?

SUPPLEMENT

Dating the Composition of the זוהר

We have previously considered the issue of when the זוהר was composed. The confusion centers on the fact that the name of רבי שמעון בר יוחאי, a student of רבי עקיבא, plays such a prominent role in the זוהר. Academic scholars have concluded after reviewing the wording of the זוהר that its wording reflects compositions written in the Middle Ages. The excerpt that I provide in this week's newsletter provides some more fuel for the fires of that dispute. The זוהר speaks of two תפילות: the פיוט of א-ל אדון על כל המעשים found in the ברכה of יוצר שבת and the פיוט of ישמח משה which is part of עשרה שמונה during תפילת שחרית on שבת. If both פיוטים were composed after התלמוד, then the זוהר could not have been composed by רבי שמעון בר יוחאי.

When was the פיוט of א-ל אדון על כל המעשים composed? Although it appears in the סדר רב עמרם גאון, its author chose to remain anonymous. The author of the פיוט failed to imbed the initials of his name in the פיוט. However, based on the sophisticated style of the פיוט, many academic scholars estimate that the פיוט could not have been composed before the sixth century, CE, the beginning of the era of the great יוסי בן יוסי, פייטנים and רבי אליעזר הקליר.

Before dating the composition of the פיוט of ישמח משה it is necessary to demonstrate that it is a פיוט and not a תפלה. The lines that comprise ישמח משה appear to be in alphabetical order:

יְשַׁמַּח מֹשֶׁה בְּמִתְנַת חֶלְקוֹ, כִּי עָבַד נְאֻמָּן קָרְאָתָּ לּוֹ.
כָּלִיל תְּפִאָרַת בְּרֵאשׁוֹ נִתְּתָהּ (לוֹ), בְּעַמְדוֹ לְפָנֶיךָ עַל הַר סִינַי.
וּשְׁנֵי לִוְחֹת¹⁰ אֲבָנִים הוֹרִיד בְּיָדוֹ, וְכִתּוּב בָּהֶם שְׁמֵי־רַת שֶׁבֶת, וְכֵן כְּתוּב בְּתוֹרָתְךָ:

Academic scholars believe that ישמח משה is only three lines out of a longer פיוט that contained lines beginning with each letter of the Hebrew alphabet. It is their opinion¹¹ that the פיוט was not recited by the congregation during the silent עשרה שמונה. The middle שמונה עשרה during תפילת שחרית on שבת that the congregation recited was

10. Scholars have found within the Geniza material, versions of ישמח משה in which the word: וּשְׁנֵי is not included so that the line begins with the letter "ל" that continues the alphabetical pattern.

11. See Ezra Fleischer, תפלה ומנהגי תפלה ארץ ישראלים בתקופת הגניזה, page 50.

much shorter. When the שליח ציבור repeated the שמונה עשרה, he would recite a longer version of the middle ברכה. That version included the פיוט and contained the lines of ישמח משה. That procedure is not unfamiliar to us. In reciting שמונה עשרה on ראש השנה and יום כיפור, the congregation recites a version that does not contain any פיוטים. It is during חזרת שליח הציבור that we add the פיוטים.

The recital of ישמח משה as part of שמונה עשרה during תפילת שחרית on שבת was not universally accepted until the late Middle Ages. There are two main reasons that its recital was not universally accepted. First, there was an objection to changing the wording of the middle ברכה of שמונה עשרה, known as קידוש היום, for each of מעריב, שחרית, and מנחה when the same was not done on ימים טובים. The second objection concerned establishing a connection between משה רבינו and שבת.

The following sources touch on both issues and raise serious doubt as to whether the middle ברכה of שמונה עשרה during תפילת שחרית on שבת was ישמח משה at the time of רבי שמעון בר יוחאי. Put in other words: if שמונה עשרה during תפילת שחרית on שבת was ישמח משה during the time of רבן שמעון בר יוחאי, why would anyone have dared to change it?

תשובות רב נטרונאי גאון – ברודי (אופק) אורח חיים סימן עג-ובשאלות למר רב נטרונאי נמי: וששאלתם תפילות של שבת של ערבית ושל שחרית ושל מנחה אם אומרן תפילה אחת כשם שאנו מתפללין ביום הכפורים ובימים טובים, יצא ידי חובתו או לא. כך מנהג בשתי ישיבות ובבית רבינו שבבבל: בערבית אומר ומאהבתך¹² ובשחרית אומר ישמח משה ובמנחה אתה אחד ושמך אחד.

ספר המנהיג-הלכות שבת ד"ה בליל שבת – בליל שבת אומרים אתה קדשת, ובשחרית ישמח משה, ובמנחה אתה אחד, וזה שנשתנו אלו ג' תפילות לשת מימים טובים שאומרים בהן שחרית וערית ומחה תפלה אחת, וכן בחוליהן, וכן בראש חדשים, זהו הטעם אתה קדשת לשבת בראשית, ישמח משה במתנת חלקו שנתן לו במה ונשנה בהר סיני, אתה אחד ליום שכולו שבת, מנוחה לחיי העולמים, לאלף השביעי שנאמר ונשגב ה' לבדו ביום ההוא, מגילת סתרים.

רבינו שלמה (רש"י) ז"ל לא היה אומר ישמח משה והיה אומר אתה בחרתנו והיה מזכיר ואומר שבתות למנוחה כי לא היה יודע מה ענין לשבת ישמח משה, ורבינו יעקב מכיר החזיר הדבר ליושנו, ואמר כי טעם גדול לדבר לומר ישמח משה דאמרינן בפ' בשבת מאי

12. We do not follow רב נטרונאי גאון. Instead we recite: אתה קדשת.

להבין את התפלה

דכתיב לעת כי אני ה' מקדשכם, אמר הקדוש ברוך הוא למשה, משה מתנה טובה יש לי בבית גנזאי ושבת שמה ואני מבקש ליתנה לישראל לך והודיעם ולהי תקינו ישמח משה באותה מתנה טובה של שבת.

ספר הישר לרבינו תם (חלק החידושים) סימן שפט–בירושלים קורין את שמע בעמידה בפרק ראשון. וברכה דיראו עינינו אין אומרים כל עיקר. ואינן אומרים ישמח משה אלא אתה בחרתנו עד ותתן לנו ה' א–לוקינו באהבה את יום המנוחה הזה לנוח בו ולשבות בו ולשומרו וכן כתוב בתורתך ושמרו בני ישראל¹³ וכו'.

מחזור ויטרי סימן קלט–אתה אחד ושמך אחד. לעתיד כל השמות יהיו אחד. כדאמ' במסכתא (ברכות) [פסחים]. וזהו ושמך אחד. שליווד אחד הן השובין בפי כל. שנאמר (זכריה יד) ביום ההוא יהיה י–י אחד ושמו אחד. ולכך יוסד אתה אחד ושמך אחד: וארבע שבתות הן בתפילות מיוסדות על אדני פז. אתה קידשת. שבת בראשית. ישמח משה. בשבת של מתן תורה. תיכנת שבת. במרה. אתה אחד. לשבת לעתיד. ליום שכולו שבת. לאלף השביעי.

ספר שבולי הלקט ענין שבת סימן עו–נהגו להתפלל שחרית ישמח משה במתנת חלקו. מה ראו חכמים ז"ל להזכיר משה רבינו ע"ה בתפילת שבת? מצאתי הטעם בשם הר"ר נתן ב"ר מכיר ז"ל לפי שהתורה נתנה בשבת שחרית על ידי משה הלכך ראוי לספר בכבודו של משה שהתורה ניתנה לו במתנה דכתיב ויתן אל משה ככלותו. ואחי ר' בנימין נר"ו כתב הטעם לפי שמצינו שנפטר משה בשבת במנחה והיו ישראל יושבין תכף למיתתו ומדקדקין במעשיו ומספרין בשבחיו ואפי' למי שמוכיח שנפטר משה רבינו בערב שבת אינו רחוק מן הדעת שחכם שמת יושבין בישיבתו ומספרין בשבחיו ומשיחין במעשיו תכף למיתתו כל שבעה. ואני מצאתי טעם אחר שיש במדרש שנתעלה משה רבינו בעיני פרעה ואמר לו פרעה למשה משה מה מתנה אתה מבקש ממני אמר לו תן לי יום אחד בשבוע שינוחו בו בני ישראל מעבדו. ונתן לו ובחר משה בשביעי שלא יעבדו בו ישראל ככל ימות השבוע ועדיין שבת לא נתנה וכשאסר להם הקב"ה מלאכה בשבת אז שמח משה רבינו על מה שעלה בחלקו השבת על כן אומרים ישמח משה במתנת חלקו.

ספר אור זרוע ח"ב – הלכות שבת סימן מב–[ט] ומתפללים אבות וגבורות וקדושת היום ומתחילין ישמח משה ומתפלל עבודה והודא' וברכ' השלום ונ"ב אני המחבר דלכך מתחיל תפלת שבת בישמח משה ואינה מתחלה באתה בחרתנו כמו תפלה לכל המועדי' משו' דאמרי' פ' ר"ע דכ"ע בשבת ניתנה תורה לישראל ועל כך אנו מתפללים כך כדי שיזכור לנו

13. That is the alternative ברכה to ישמח משה. That is what רש"י provides in his הפרדס.

זכות היום הזה שהוא קבלת תורה וזכות משה רבינו שהיום נתנה לנו תורה על ידו. ומורי ה"ר אליעזר מורמ"ש זצ"ל כתב ישמח משה במתנת חלקו ביום שמחתכם זה שבת לכך יסד בראש תפילת שבת ישמח כלומר משה יכול לשמוח במתנת חלקו שהראה לו הקב"ה אוצר שבת לדעת כי אני ה' מקדשכם ויכול לשמוח מזה עכ"ל. וכן בסדר ה"ר משה מיימן זצ"ל מתחלת תפלת יוצר של שבת בישמח משה וכן נהגו רוב העולם להתפלל. מיהו יש שמתפללים אתה בחרתנו וכן שמעתי על גאון אחד שהיה יסדר תפלת יוצר דשבת באתה בחרתנו.

ספר המנהגים (טירנא) מנהג של שבת ד"ה ויתפלל מנחה-ומתפללין בלחש מגן ומחיה והקדוש, ואתה קדשת. וא"ת מיי שנא בשבת שבכל התפילות מתפללין בענין אחר ובי"ט ור"ח לעולם שוה, כגון יעלה ויבא ואתה בחרתנו? וי"ל לפי שאתה קדשת כנגד שבת בראשית שנאמר בו ויכולו וכו' (בראשית ב, א), ישמח משה כנגד שבת מתן תורה דכולי עלמא בשבת נתנה, וישמח משה לפי שאותו יום נתן להם פרעה מנוחה בשבת ונאמר בו בעמדו לפניך על הר סיני. אתה אחד כנגד שבת שלעתיד שיאמינו הכל שהוא אחד.

ספר אבודרהם שחרית של שבת ד"ה ישמח משה-ישמח משה במתנת חלקו ע"ש יראו צדיקים ישמחו. במתנת חלקו. ומה היא מתנת חלקו כי עבד נאמן קראת לו שנאמר לא כן עבדי משה בכל ביתי נאמן הוא. והטעם שתקנו לומר ישמח משה בשבת משום דאמרינן בפ"ק דשבת לדעת כי אני ה' מקדשכם אמר הקב"ה למשה מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבת שמה ואני רוצה ליתנה לישראל לך והודיעם ולכך תקנו ישמח משה באותה מתנה טובה של שבת שנתנה על ידו. עוד טעם אחר לפי מה שאומר במד' (שמו"ר פ"א לב ועי"ש פ"ה ח') שבשעה שיצא משה אל אחיו וראה בסבלותם ולא היה להם מנוחה נתקשה לו הדבר הרבה והלך ואמר לפרעה אדוני המלך דרך העולם אדון שיש לו עבדים הוא רוצה בקיומם ואתה רוצה לכלות את עבדיך אמר לו היאך אמר לו מתוך שאתה משתעבד בהם תמיד ואין להם מנוחה יכלו. אלא תן להם יום א' בשבוע שינוחו בו ויתחזקו ויוכלו לסבול השעבוד אמר לו בחר להם אי זה יום שתרצה למנוחה בכל שבוע אמר לו תן להם יום השבת מפני שכל מלאכה שיעשו בו אין בהם סימן ברכה לפי ששולט בו שבתאי והיו נוחין בו בכל שבוע מסבלותם. וכשיצאו ממצרים ניתן להם השבת וכיון שראה משה שהסכימה דעתו לדעת יוצרו שמח שמחה גדולה ולכך תקנו ישמח משה במתנת חלקו לפי שהשבת ניתן להם בלשון מתנה שנאמר (שמות טז, כט) ראו כי ה' נתן לכם השבת.

For a fuller discussion of the **ברכה** of **ישמח משה**, see the article entitled: **ישמח משה**— in the book: **התגבשות נוסח התפלה במזרח ובמערב**, by Naftali Weider, pages: 295-322.